

Куширець А. І. Вітчизняний та зарубіжний досвід управління загальноосвітнім навчальним закладом / Куширець Анна Іванівна // Післядипломна освіта в Україні: журнал. – 2014. - №1.

А. І. Куширець,
магістрант факультету післядипломної освіти
та довузівської підготовки
(Магістратура 8.18010020 "Управління
навчальним закладом "Житомирського державного
університету імені Івана Франка, м. Житомир)
(Житомирський державний університет імені Івана
Франка)
annkushyrets@mail.ru

**Вітчизняний та зарубіжний досвід управління
загальноосвітніми навчальними закладами**

У статті висвітлено та охарактеризовано особливості вітчизняного та зарубіжного досвіду управління загальноосвітніми навчальними закладами. Проаналізовано особливості управління сучасною школою на сучасному етапі розвитку України.

Ключові слова: вітчизняний та зарубіжний досвід, управління загальноосвітнім навчальним закладом, процес управління.

Актуальність теми дослідження зумовлена умовами динамічних процесів в європейському та вітчизняному освітньому просторі, появою та встановленням нових пріоритетів розвитку освіти. На даний час освіту сприймають як один із найважливіших факторів забезпечення сталого і високоефективного розвитку суспільства, задоволення сучасних і майбутніх потреб людства, розв'язання економічних, соціальних, екологічних та інших проблем.

Багато наукових досліджень присвячено питанню управління закладами освіти. Зокрема, загальні положення теорії управління висвітлені у працях М. Альберта, А. Маслоу, Ф. Тейлора, А. Файоля та ін. Теоретичні нароби з питань процесу управління ЗНЗ знайшли відображення у В. Бондаря, Л. Ващенко, Л. Даниленко, Г. Єльнікової, В. Маслова, О. Мойсєєва, В. Пікельної, М. Поташника, В. Сімонова, П. Третьякова, Т. Шамової та ін.

Одним із вагомих чинників забезпечення якісної освіти є ефективний процес управління школою, який теж сьогодні потребує кардинальних перетворень. У Законі України «Про Освіту» та Національній доктрині розвитку освіти в Україні в ХХІ ст. визначено стратегічне завдання з цього приводу – забезпечити перехід від традиційної до державно-громадської форми управлінської діяльності [6].

Вирішення цього складного завдання передбачає звернення не тільки до інновацій, а й до надбань вітчизняного та зарубіжного досвіду.

Водночас, як засвідчує аналіз літературних джерел, питання вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду управління загальноосвітніми навчальними закладами (ЗНЗ) вивчено недостатньо. Усе викладене вище зумовило вибір теми статті „**Вітчизняний та зарубіжний досвід управління загальноосвітніми навчальними закладами**”.

Мета статті: з'ясувати та охарактеризувати особливості вітчизняного та зарубіжного досвіду управління загальноосвітніми навчальними закладами.

Завдання статті: висвітлити особливості вітчизняного та зарубіжного досвіду управління; проаналізувати особливості управління ЗНЗ на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу. Особливо цікавим і повчальним є досвід і погляди на проблему процесу управління школою видатних діячів освіти зарубіжних країн минулого. Значний внесок в розвиток теорії й практики процесу управління школою зробив видатний американський педагог і організатор освіти, «батько» американської школи, Горацій Манн. Широку популярність він здобув завдяки успішній діяльності у відділі народної освіти штату Массачусетс, який організував й очолив у 1837 році. Г. Манн підготував 12 щорічних звітів Массачусетському відділу народної освіти, які були його найвпливовішим і найрезультативнішим посібником у побудові процесу управління ЗНЗ для нової нації [9].

Прикладом для наслідування стала діяльність Г. Манна, який звернув увагу на вирішення двох проблем – організації шкіл і підготовки учителів. Американський педагог, перш за все, приділяв увагу питанням облаштування шкіл, а також розглядав проблеми організації шкільного життя й процесу управління освітнім закладом [7, с. 57].

У полі зору перебуває й педагогічна концепція К. Ушинського. Він дав глибоке та переконливе теоретичне обґрунтування ідеї народності виховання й визначив шляхи її практичної реалізації. Слід підкреслити, що педагог вважав, що єдиної для всіх системи управління не існує, у кожного народу своя особлива національна система, своя особлива виховна мета й свої особливі засоби для її досягнення [4, с. 7-8] .

З організаційного погляду в більшості країн процес управління освітою здійснюється на трьох рівнях: *центральному, регіональному й місцевому* [1, с. 92-99]. Проте на сьогоднішній день у всіх розвинутих країнах відбуваються процеси децентралізації процесу

управління ЗНЗ. Дедалі більше функцій, які раніше виконувала держава, все частіше передаються на рівень місцевих органів влади, громадських організацій і приватного сектора. Характерною стає тенденція виборювання приватними компаніями тендерів на надання управлінських послуг, підготовку вчителів, організацію освітнього процесу. Зростає в цій справі роль громадських організацій, органів місцевого самоврядування, асоціацій батьків та навчальних закладів (Франція, Німеччина, США).

У Німеччині процес управління ЗНЗ в різних землях має різноманітні організаційні форми. Найчастіше їх структура має три ієрархічні рівні: верхній – земельне міністерство освіти; середній – районні управління (відділи освіти); нижній – місцеві шкільні адміністрації на рівні комун [3, с. 95].

Значного поширення за рубежом набули конференції, до участі в яких залучаються вчителі, батьки учнів, психологи, медики, працівники соціальних служб, представники громадських організацій, різноманітних фондів. Така форма дає змогу обговорювати шляхи досягнення основної мети в процесі управління школою, створює сприятливі умови для ознайомлення батьків з досягненнями, проблемами, допомагає з'ясувати суперечливі моменти. При цьому всі учасники заходу мають однакові можливості щодо висловлення думок та прийняття рішень [3, с. 19].

Основна функція місцевих органів в процесі управління освітою полягає у здійсненні нагляду за організацією, плануванням, керівництвом діяльності шкільної системи: остаточне затвердження змісту освіти та його організація; обговорення питань, які стосуються виконання завдань, що постають перед школою;

планування шкільної організації (організаційний план школи); затвердження методичних засобів навчання [8].

На сьогоднішній день у Великобританії виходить до друку міжнародний журнал «Управління освітою», в якому керівники ЗНЗ мають можливість ознайомлюватися, вивчати та аналізувати зарубіжний досвід ефективності управління найуспішнішими школами світу, шляхи та способи подолання різноманітних проблем [10].

Говорячи про Україну, необхідно зауважити, що у Національній доктрині розвитку освіти у XXI столітті серед основних напрямів модернізації процесу управління школою наголошується на необхідності підготовки та перепідготовки управлінців. Сьогодні багато ВНЗ країни поряд з традиційними навчальними предметами запроваджують нові: основи менеджменту, стратегічний менеджмент, менеджмент інновацій, фінансовий менеджмент, інформаційне забезпечення управління, контроль-аналітична діяльність, управління процесом навчання та виховання, психологія управління тощо. Першочерговим завданням постає реалізація цих програм у повному обсязі [5].

Так, зокрема, в Україні проходить конкурс «Директор XXI століття». Метою Конкурсу є сприяння розвитку й стимулювання професійної творчості директорів загальноосвітніх навчальних закладів.

Завданнями Конкурсу є виявлення найбільш успішних директорів загальноосвітніх закладів; розповсюдження досвіду ефективного управління; формування банку даних кращих директорів ЗНЗ; громадське визнання особистого внеску директора ЗНЗ у розвиток системи освіти України; формування позитивного іміджу директора ЗНЗ; відзначення кращих директорів ЗНЗ;

публікація кращих матеріалів на сторінках журналу «Директор школи. Шкільний світ» [2].

Висновки. Отже, для сучасного стану процесу управління ЗНЗ в Україні та зарубіжжі характерний процес децентралізації, тобто передача ряду функцій і повноважень від вищих органів управління нижчим.

Другою особливістю є перехід від державного до державно - громадського процесу управління, головною метою якого є поєднання зусиль держави і суспільства у вирішенні проблем формування державної політики в галузі освіти, питань навчально-виховної, методичної, економічної, фінансово-господарської діяльності.

Необхідно зауважити, що інтегруючись в європейський і світовий освітній простір, Україна повинна враховувати досвід управління школою інших країн. Проте їх потрібно розглядати та використовувати на практиці з метою надання допомоги в розробці системи управління школою за умови врахування національних особливостей української держави та системи освіти, не потрібно й забувати про завдання ЗНЗ, на досягнення яких він орієнтується. Велику роль у цій справі відіграють громадські організації, органи місцевого самоврядування, асоціації батьків та навчальні заклади.

Отже, незважаючи на національні відмінності освітніх систем країн України та зарубіжжя, і шляхи, якими здійснюється реформування, загальною тенденцією стає розвиток громадської складової в системі та децентралізації процесу управління ЗНЗ.

Наразі, дане дослідження не вичерпує себе, а ставить за мету продовжити теоретичне обґрунтування та практичне підтвердження переваг використання зарубіжного та вітчизняного досвіду управління ЗНЗ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Алферов Ю.С. Местные органы управления образованием за рубежом: проблемы модернизации и реформирования / Ю.С. Алферов // Педагогика. – 1991. – № 6. – С. 92–99.
2. Журнал «Директор школи. Шкільний світ» № 7, липень, 2012 р., - 120 с.
3. Корсак К. Світ нового століття і його освіти / К. Корсак // Віче. – 2002. – № 1. – С. 19.
4. Нариси історії українського шкільництва. 1905–1933: Навчальний посібник / за ред. О.В. Сухомлинської. – К. : Заповіт, 1996.
5. Національна доктрина розвитку освіти України в ХХІ столітті // Освіта. – 2001. – 11-18 липня.
6. Стратегія реформування освіти в країні: Рекомендації з освітньої політики. – К.: К.І.С., 2003. – 207 с.
7. Boone R. G. Education in the United State: its history from the earliest settlements. – Ayer Publishing, 1971. – 410 р.
8. Grundgesetz fur die Bundesrepublik Deutschland // Bereinidte Amtliche Sammlung der Schulvorschriften BASS 1989/1990. – Dusseldorf, 1989.
9. Mann. H. Ninth Annual Report. – Boston : Dutton and Wentworth, state printers, 1846. – 158 p.
10. Управління освітою [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.esri.mmu.ac.uk/resstaff/profile.php?surname=Hammersley-Fletcher&name=Linda>

Куширец А.И. Отечественный и зарубежный опыт управления общеобразовательными учебными заведениями

В статье освещены и охарактеризованы особенности отечественного и зарубежного опыта управления общеобразовательными учебными заведениями. Проанализированы особенности управления современной школой на современном этапе развития Украины.

Ключевые слова: отечественный и зарубежный опыт, управления общеобразовательным учебным заведением, процесс управления.

Kushyrets A. I. Native and International Management Experience in Secondary Schools

The article highlights and describes the peculiarities of native and international experience of management in secondary schools. It defines the features of the management in modern schools at the present stage of development of Ukraine.

Keywords: native and international experience, management in general educational institutions, the process of management.